

ISSN 0772-6627 • Afgiftekantoor Brussel X
Verantwoordelijke uitgever: Sonja Eggerickx
Verschijnt tweemaandelijks
2008 - 25ste jaargang nr. 2

into **MAN**

Gelijkheid: zo natuurlijk als plassen!

Sonny Van de Steene
consulent-stafmedewerker

OP 11 NOVEMBER 2004 STARTTE IN GENT DE ACTIEGROEP *LEG MIJN BLAAS HET ZWIJGEN NIET OP* EEN PETITIEACTIE. HET WAS TEVENS ZIJN EERSTE WAPENFEIT. DE PETITIE PLEITTE VOOR GRATIS Plassen VOOR VROUWEN IN DE PUBLIEKE RUIMTE, OP FESTIVALS EN OP ANDERE VOLKSFEESTEN. 9.427 HANDTEKENINGEN WERDEN VERZAMELD EN OP 8 MAART 2006, DE INTERNATIONALE VROUWENDAG, OVERHANDIGD AAN HET STADSBESTUUR VAN GENT.

De actiegroep *Leg mijn blaas het zwijgen niet op*, dat zowel uit vrouwen als mannen bestaat, klaagt de ongelijkheid aan tussen vrouwen en mannen inzake publiek sanitair. Ze wenst een integraal toegankelijk sanitair beleid voor iedereen. In 2004 bevonden zich in de Gentse openbare ruimte immers vooral mannenuinoirs. Vrouwen en personen met een handicap kunnen echter geen gebruik maken van deze kosteloze voorzieningen. Het contrast tussen de aanwezigheid van (gratis) herenurinoirs op festivals gefinancierd door de organisators, grote evenementen én in sommige Vlaamse steden, en de afwezigheid van (gratis) publieke toiletten voor iedereen, zijn de actiegroep *Leg mijn blaas het zwijgen niet op* een doorn in het oog.

"Leven we in een democratische maatschappij waar de Vrouw nog steeds minder mag dan een Man? Waar blijft emancipatie en rechtvaardigheid? Zijn dat enkel slogans? Het gaat hier niet over de banaliteiten, het gaat hier over principes. Zelfs als het aankomt op de primaire zaken is er ongelijkheid tussen verschillende geslachten. [...] Ik wil wel benadrukken dat er veel andere facetten zijn waar vrouwen achtergesteld zijn. Maar als de primaire behoefte van het plassen al over het hoofd gezien wordt, hoe kan je dan nog over andere grotere discriminaties praten", aldus Baharak Bashar, initiatiefneemster van de actiegroep.

De aanleiding voor Baharak Bashar is niet aflatende gedrevenheid om het probleem van openbare toiletten voor vrouwen aan te kaarten en oplossingen voor te stellen, spruit voort uit een incident die ze enkele jaren geleden meemaakte.

"[...] tijdens de Gentse feesten in 2004 heb ik uit noodzaak moeten wildplassen achter een wagen. Waarschijnlijk is dit voor vrouwen een herkenbaar iets. Ik ben betrappt door twee politieagenten die me bedreigden met een boete van 250 euro omdat ik zogenaamd de openbare zeden zou geschonden hebben. Ik vond dat een vreemde berisping omdat ten eerste openbare zedenschennis fundamenteel verschillend is van wildplassen en ten tweede is er op de Gentse feesten een fundamenteel gebrek aan gratis en voldoende sanitair voor vrouwen. Daarom vond ik het onrechtvaardig dat ik een boete ging krijgen. Niet dat ik pleit voor wildplassen, maar als je dat wil aanpakken moet je zorgen voor evenwaardige voorzieningen voor vrouw én man. Voor mannen worden de urinoirs gefinancierd door het stadsbestuur terwijl vrouwen naar privétoiletwagens moeten waar het 50 cent kost voor een keer plassen en lange rijen te wachten staan. Voor 10 plasbeurten gedurende 10 dagen ben je snel 50 euro kwijt."

Cafétoiletten en wildplassen

De petitie was pas het startschot. Vele acties volgden.

Tijdens de Gentse feesten van 2005 werden 414 vrouwen (waarvan 174 uit Gent) ondervraagd over hun plaspraktijken, plasattitudes en hun kennis over plasmogelijkheden in de publieke ruimte. Dit resulteerde in 2006 in een rapport met onthullende resultaten.

Daaruit bleek vooreerst dat 77 procent van de ondervraagde vrouwen die in de stad rondlopen en dringend moeten plassen hun toevlucht zoeken in een café (al dan niet samen met een consumptie, al dan niet betalend); dat 22 procent van de ondervraagde vrouwen die in de stad rondlopen en dringend moeten plassen terugkeren naar huis om te plassen; dat 26 procent van de ondervraagde vrouwen die in de stad rondlopen en dringend moeten plassen gebruik maken van een publiek toilet (al dan niet betalend); en dat ruim 37 procent, van deze vrouwen, wildplassen als oplossing aangeeft. 50 procent

van de ondervraagde vrouwen geeft trouwens toe wel eens wild te plassen -waarvan dus 37 procent expliciet ook in de stad. 9 procent van de ondervraagde vrouwen plast zelfs meer dan 10 keer wild per jaar.

Uit de enquête komt duidelijk naar voor dat wildplassen van alle geslachten en van alle leeftijden is.

Het urinoirbeleid om wildplassen van mannen in te dijken sluit, volgens het actiecomité, de groep van wildplassende vrouwen dus uit.

De vrije bewegingsruimte van vrouwen wordt niet alleen beperkt door de afwezigheid van voldoende plasgelegenheden, maar ook doordat de mogelijkheid tot plassen bijna volledig afhankelijk is van de willekeur van commerciële gelegenheden, zoals cafés en winkelketens

In het KB 07/02/1997 (BS 25/04/1997) hoofdstuk I, 1.3 verplicht de wet de horeca om sanitair te voorzien. De wet voorziet echter niet of het al dan niet gratis moet worden aangeboden.

Deze leemte zorgt er, volgens de actiegroep, dan ook voor dat men in grote horeca- en winkelketens (zoals Hema, C&A, INNO, McDonalds...) en publieke gebouwen (bijvoorbeeld stations),

zelfs bij consumptie, moet betalen voor een toiletbezoek. Veelal laten ze hun toiletten door privébedrijven uitbaten of nemen ze een zelfstandige in dienst voor het onderhoud van de wc. Dit betekent 'geen geld, geen wc-bezoek'. Heb je geen klein geld bij je of kunnen ze je briefje van 50 euro niet wisselen, dan heb je gewoon pech.

De uitbater zegt dat het onderhoud van wc's geld kost. Dat is uiteindelijk ook het geval voor het onderhoud van de horecazaak in zijn geheel. De actiegroep vindt dat de consumptieprijs binnen een horecazaak alle kosten in zijn geheel moet dekken. Bovendien vindt de actiegroep dat elke commerciële zaak, en niet alleen de horeca maar ook winkels, banken..., een minimum aan klantenservice moet voorzien wat betreft sanitaire installatie voor zijn klanten.

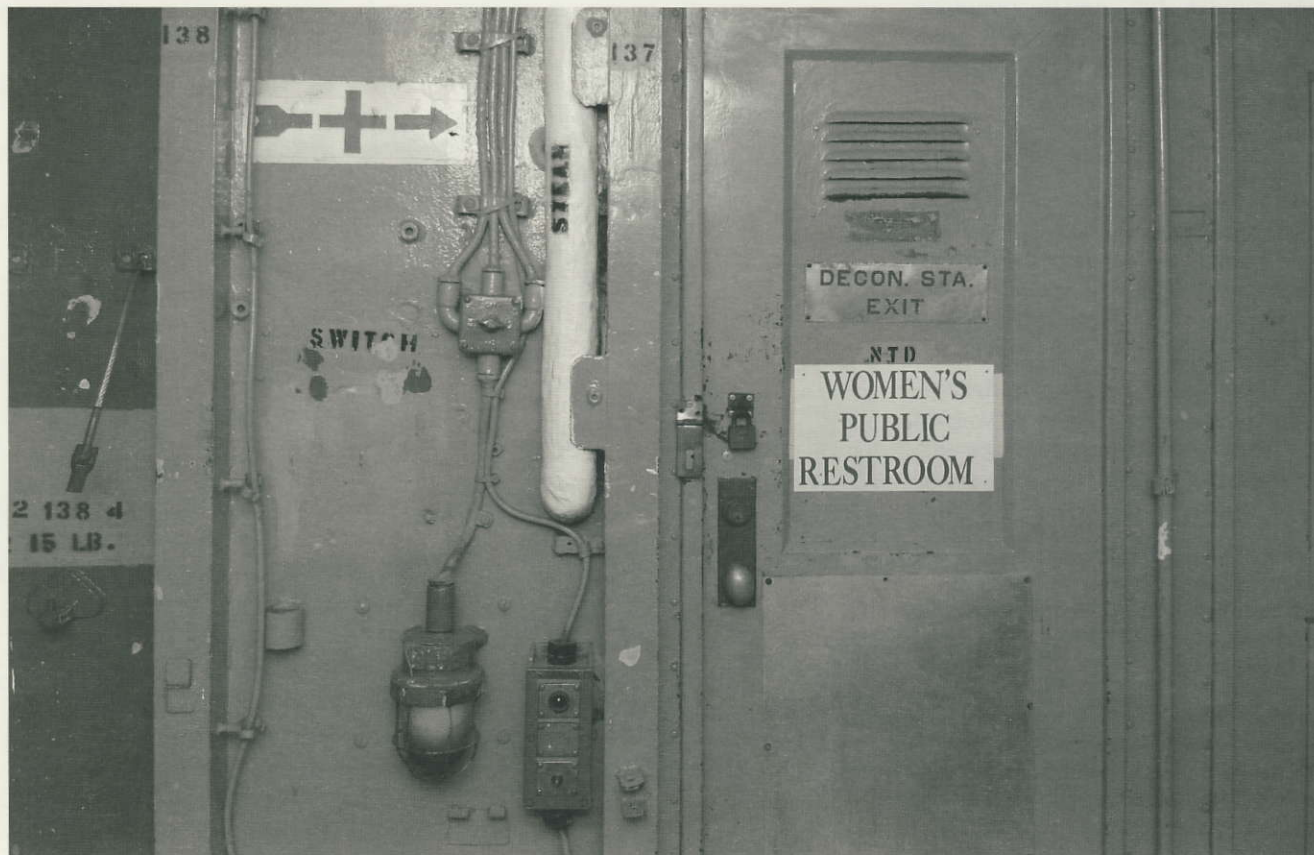
Het weigeren van een toiletbezoek is, volgens het actiecomité, een absurde zaak. Want 'het op straat doen' is evenmin een aanvaardbare oplossing en bovendien is het wel dra, in sommige steden, 'strafbaar'. Een brief werd vanuit de actiegroep naar *Test-Aankoop* gestuurd met het verzoek een onderzoek te ver-

Gelijkheid: zo natuurlijk

richten naar de misbruiken in de horeca inzake sanitaire dienstverlening ten aanzien van hun eigen klanten. "Helaas. Verschillende malen heeft de actiegroep via telefoon, aangetekend schrijven... getracht contact te krijgen. Jammer genoeg hebben we daar nooit een antwoord op gekregen."

ken steeds voor hun plasje te moeten betalen. 18 procent van de ondervraagde vrouwen vindt trouwens dat ze meer recht hebben dan mannen op gratis plasmogelijkheden. Hier verwijst de actiegroep naar New York waar vandaag tweemaal meer publieke toiletten voor vrouwen voorzien worden omwille van hun gemiddeld langere toiletbezoek.

onderschreven daarin met klem het 'gratis plassen voor iedereen als basisrecht'. Groen! blijkt, volgens het actiecomité, het meest te beschikken over en gefundeerde dossierkennis en visie omtrent inclusief sanitair beleid in Gent. Op vraag van de actiegroep heeft Vera Dua ook een parlementaire vraag ingediend over dit maatschappelijk thema

Het onderzoek wees verder uit dat hoewel Gent de enige stad in Vlaanderen is die een publiek sanitair beleid heeft, de publieke toiletten voor vrouwen in Gent niet gekend zijn. 64 procent van de ondervraagde vrouwen uit Gent kent geen enkel publiek toilet; 28 procent van de ondervraagde vrouwen uit Gent kent 1 of 2 publieke toiletten; en 8 procent van de ondervraagde vrouwen uit Gent kent 3 of meer publieke toiletten. 95 procent van de ondervraagde vrouwen vindt het discriminerend dat voor heren urinoirs voorzien worden die én gratis én ruim verspreid én zichtbaar én 24/24, 7/7 beschikbaar zijn. Voor mannen en honden worden gratis plasmogelijkheden voorzien, maar vrouwen lij-

Gratis plassen een basisrecht?

Leg mijn blaas het zwijgen niet op peilde, naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen, in 2006 naar de verkiezingsbeloftes omtrent inclusief publiek sanitair van de Gentse democratische partijen. Politici zagen vanaf dan (na alle acties) in dat plassen een dagelijks nijpend probleem is van iedereen. Alle democratische partijen schreven in hun verkiezingsprogramma dat ze werk wilden maken van gelijke sanitaire voorzieningen voor iedereen. Het actiecomité legde daarop een aantal vragen met betrekking tot hun toekomstig plasbeleid voor aan CD&V, Groen!, spirit, sp.a en de toenmalige VLD. De meeste partijen antwoordden -enkel de VLD niet- en

bij minister voor Gelijke Kansen Kathleen Van Brempt. Van Brempt wou de petitie van de actiegroep op de vrouwendag in november 2004 niet ondertekenen, omdat ze bedenkingen had of dit echt een probleem was waar vrouwen van wakker liggen.

"De vraag was een poging van de actiegroep om de problematiek onder de aandacht te brengen en actie van uit de politieke wereld te bewerkstelligen. Minister Kathleen Van Brempt wees door naar haar collega minister Marino Keulen, bevoegd voor Ruimtelijke Ordening, en hij wees dan weer door naar haar. Op dit ogenblik is er nog steeds geen gevolg aan gegeven."

In september voor de gemeenteraadsverkiezingen nodigde, toenmalig schepen en huidig burgemeester van Gent, Daniël Termont de actiegroep uit.

"Dat was een vrij constructief gesprek en hij vertelde ons dat de stad Gent een oplossing zal uitwerken voor de volgende Gentse feesten. Na de verkiezingen heeft het bestuur van de stad Gent het publiek sanitair in zijn beleidsplan opgenomen, waar we echt tevreden over zijn", aldus Baharak Bashar. "De stad is duidelijk haar best aan het doen. Men is er gevoelig voor en het gaat vooruit. In de ondergrondse parkingen zijn de toiletten nu gratis, sommige sanitaire eenheden zijn vernieuwd en bij ons project *Aanzet tot integraal vrouwvriendelijk sanitair in de stad Gent* heeft Stad Gent de actiegroep logistiek ondersteund."

Dit project werd gefinancierd door het federaal ministerie van Grootstedenbeleid en Gelijke Kansen, onder bevoegdheid van minister Christian Dupont. Dit project bestond uit twee delen: de ontwerpwedstijd van een unisekstoilet en de signalisatie van het bestaand sanitair in de stad Gent. De ontwerpwedstrijd uitgeschreven door de Gentse actiegroep riep op om een *uniseks/universal design toilet* te ontwerpen dat kan dienen als een volwaardig publiek sanitair in de Gentse binnenstad. De zes ontwerpen werden in mei 2007 in onder andere het Design Museum te Gent tentoongesteld. Siegfried Van Haudenhuyse, ir.-architect, de ontwerper van toILED kreeg van de actiegroep de prijs van het winnend ontwerp. Zijn ontwerp wordt op dit moment door de stad onderzocht als mogelijke realisatie binnen de stad Gent.

Het tweede luik van het project, met betrekking tot de signalisatie, werd door de actiegroep *Leg mijn blaas het zwijgen niet op* in samenwerking met de stad Gent opgezet. Van april tot juni 2007 liep er een proefproject waarbij 26 horecazaken hun sanitair ook voor niet-klanten openstelden. Daarbij werd op 7 Gentse publieke urinoirs een vrouwenilhouet aangebracht, dat aangaf waar zich de dichtstbijzijnde gratis toiletten voor dames bevonden in de

horeca in de buurt of waar er gratis publiek sanitair was. Dit project leverde onder andere volgende resultaten op.

Een kleine 80% van de deelnemende horecazaken evalueerden het project positief. De vraag om het toilet te mogen gebruiken, bleek hoger bij horecazaken die dicht bij een bushalte liggen of in de buurt van een toeristische attractie. Zo'n 44% van de deelnemende horecazaken geeft aan dat er evenveel mannen als vrouwen hun sanitair gratis gebruiken. Dit betekent misschien dat mannen liever een toilet gebruiken dan het dichtstbijzijnde urinoir in de straat. Sommige 'toilettoeristen' (mensen die wel het toilet gebruiken, maar geen consumptie bestellen) kwamen terug naar de horecazaak en/of consumeerden iets na hun toiletbezoek. Zo beweert 20% van de deelnemende horecazaken voordelen te hebben ervaren door hun sanitair gratis aan te bieden tijdens de proefperiode van 3 maanden.

Opvallend is dat sommige horecazaken enkel unisekstoiletten aanbieden en dat er over het algemeen ook meer sanitair voor mannen dan voor vrouwen is; slechts een derde van alle beschikbare sanitair in de deelnemende horecazaken is bestemd voor vrouwen. Vandalisme vindt niet alleen plaats bij de publieke toiletten. Zo is 15% van de deelnemende horecazaken vaak het slachtoffer van vandalisme in de toiletten. Over het algemeen, ook buiten het proefproject, is de onbeleefdheid van sommigen die gratis hun sanitair gebruiken, de grote ergernis van de deelnemende horecazaken. De meerderheid van de deelnemende horecazaken wil graag verder aan het project meewerken.

Ook op de Gentse feesten van 2007 waren enkele veranderingen merkbaar. Gent bood op 4 locaties binnen de feestzone gratis toiletten aan dames aan. In totaal werden er 18 vrouwen-toiletten, 14 mannentoiletten en 2 toiletten voor gehandicapten gratis toegankelijk gesteld. Hoewel de stad voor dit initiatief 25.000 euro heeft uitgetrokken, werd er voor gekozen om het

discreet te houden om overdaad van gebruik te vermijden. Maar het maand-aan-mondreclame heeft er voor gezorgd dat er veel volk op de gratis toiletten afkwam. Dit initiatief werd zeer positief onthaald door de gebruikers, onderhouders en de stad zelf.

"Toiletzaken blijven voor veel politici eerder een triviale kwestie. Komt het door de connotatie die ze met zich mee zouden kunnen krijgen als ze zich zouden toeleggen op sanitaire aangelegenheden of spelen andere elementen? Wie zal het zeggen? Feit is dat de actiegroep en stad Gent elkaar gevonden hebben in het streven naar gebruiksvriendelijker toiletvoorzieningen en deze bekend te maken naar het Gentse publiek. De stad heeft op dit ogenblik een progressief bestuur, dat nadenkt en actie onderneemt op dit vlak. Ik denk niet dat vele steden daar zo voor openstaan. Maar toch er is nog veel werk aan de winkel en daar moet de stad zich van bewust zijn. Als men een probleem wil aanpakken, moet men het proberen fundamenteel aan te pakken en niet populistisch uit de hoek te komen. Het blijft absurd dat de stad aan de provincie geld moet betalen om de toiletten van het provinciaal gebouw, namelijk Het Vleeshuis gratis ter beschikking van het publiek te stellen tijdens de feesten. Een integraal toegankelijk toiletbeleid is niet enkel een zaak voor stad Gent, maar voor heel Vlaanderen, België."

Voor meer info
www.plasactie.be

Bronnen

- <http://users.telenet.be/plasactie2/Plasdossier%20006/Test-aankoop.pdf>
- <http://lehembre.wordpress.com/2007/03/28/interview-met-baharak-bashar-plassen-is-een-mensenrecht/>
- Rood - maandblad voor socialistische democratie, maart 2007 - interview met Baharak Bashar: "Plassen is een mensenrecht!"
- www.plasactie.be